

MÖTE I LUFTGROPARNA (vid mottagandet av Fackföreningsrörelsen Ivar Lo-pris)

Ja, mina vänner. Har ni också undrat över vad Ivar Lo själv skulle ha sagt om det här valet? Jag har naturligtvis lekt med tanken och är nog inte övertygad om att han skulle ha varit alltför begeistrad.

Väl mycket dystert psykologiserande, utan klar tendens, kan jag höra honom kommentera undertecknads försök. Ja, utan så mycket tendens överhuvudtaget. Smärta och svärta, i parti och minut. Men inga utvägar.

Dessutom betänkligt klena dimensioner i själva virket. Oftast ett sidantal som knappt borde räcka ens till en ordentlig inledning (Möjligen med tillägget att det kanske inte enbart var av ondo, i det här fallet...)

Men *Hässja* skulle han ha gillat.

Ja, han skulle naturligtvis haft invändningar även här. Den är för kort, framför allt. Ett ämne av den här digniteten fordrar åtminstone fyrahundra sidor! I en första omgång.

Men som sagt, han skulle nog ändå ha gillat den. Det finns något i den här boken som borde ha talat till honom.

Bland författarna i sin samtid nämner Ivar Lo vid upprepade tillfällen Jan Fridegård som den som på ett speciellt sätt stod honom nära. Trots de stora skillnader som fanns mellan dem, både litterärt och ifråga om personlighet.

Han berättar om hur han och Fridegård en höst vandrar omkring på den uppländska landsbygden, går in på en loge där man just tröskat, låter den nytröskade säden rinna genom nävarna. Längre står de där och drar in lukten, utan att säga särskilt mycket.

De delade en bakgrund och det fanns saker som egentligen inte behövde kommentarer. Det räckte med doften.

Att försöka reducera Ivar Lo till statarskildrare är naturligtvis dömt att misslyckas. Även om det skulle vara Statarskildraren med stor bokstav. Eller för den delen Arbetarförfattaren, framför andra. Eller... ja, välj själva. Han är helt enkelt för omfångsrik och motsägelsefull för att riktigt passa in i några mallar. Från det första uppkäftiga – och oemotståndligt hejdlösa – projektet att skriva en rad reseskildringar ”om arbetarna i varje land på jorden” (!), till den sista stora memoarsviten, nästan förkrossande i sin vitalitet och detaljrikedom.

Han är svår att sätta etikett på. Vilket stora författare bör vara.

Men ur det bästa han skrivit stiger ändå en omisskännlig doft av jord. Det finns naturligtvis andra ingredienser. Längtan, ursinne, sinnlighet. Ett socialt patos och samtidigt en klarsyn som inte väjer för komplikationer, inte förenklar och inte skönmålar.

Men när han skriver som bäst finns doften av jord där, eller hur? Och det känns som om det i mycket är den som ger texten dess speciella lyster.

Samma doft som förhoppningsvis också stiger ur *Hässja*. Styckevis. Då och då. Vid rätt väderlek. Och för rätt läsare. Han skulle nog ha känt igen sig. Nickat lite och smålett. Gett ett halv godkännande.

Men det finns också något annat i Ivar Los texter. Något som verkar på ett annat sätt. Mitt i den – det ska sägas – ofta kanske lite väl trygga realismen kan det plötsligt slå upp säregna sprickor, mörka råkar. In mot något annat. Något mer svårbestämbart. Och mer oroande.

I inledningen till *God natt jord* drömmer Mikael/Ivar om två änglar som slåss. De släpar sina långa blödande vingar i leran. Det hela sker på betäckningsplatsen bakom stallbyggnaden där han egentligen inte får vara, en förbjuden plats...

Han förklarar inte, dröjer inte vid någon symbolik. Utan låter drömmen driva undan, blekna bort, som drömmar gör. Men att den funnits där skapar en särartad relief åt texten.

De finns här och var i hans texter, dessa snabba snitt i den annars så jämna, realistiska lunken. Ett slags märkliga luftgropar, då man för ett kort ögonblick befinner sig i fritt fall.

Han låter oss ana något under ytan. Något vi inte kan sätta fingret på, men som ändå – sekundsnavt – bygger upp en känsla av komplexitet som vi bär med oss genom läsningen.

Och här kan *jag* känna igen mig.

Någonstans här känns det som om vi möts.

Expressen 010124